BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1331



Nota

Houthulst, Vrijbosstraat

Deel 1: Verslag van Resultaten

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel
Nota Houthulst, Vrijbosstraat. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur
Hannah Van Hoecke

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2020-0200

Plaats en datum
Gent, 20 januari 2020

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 1331
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

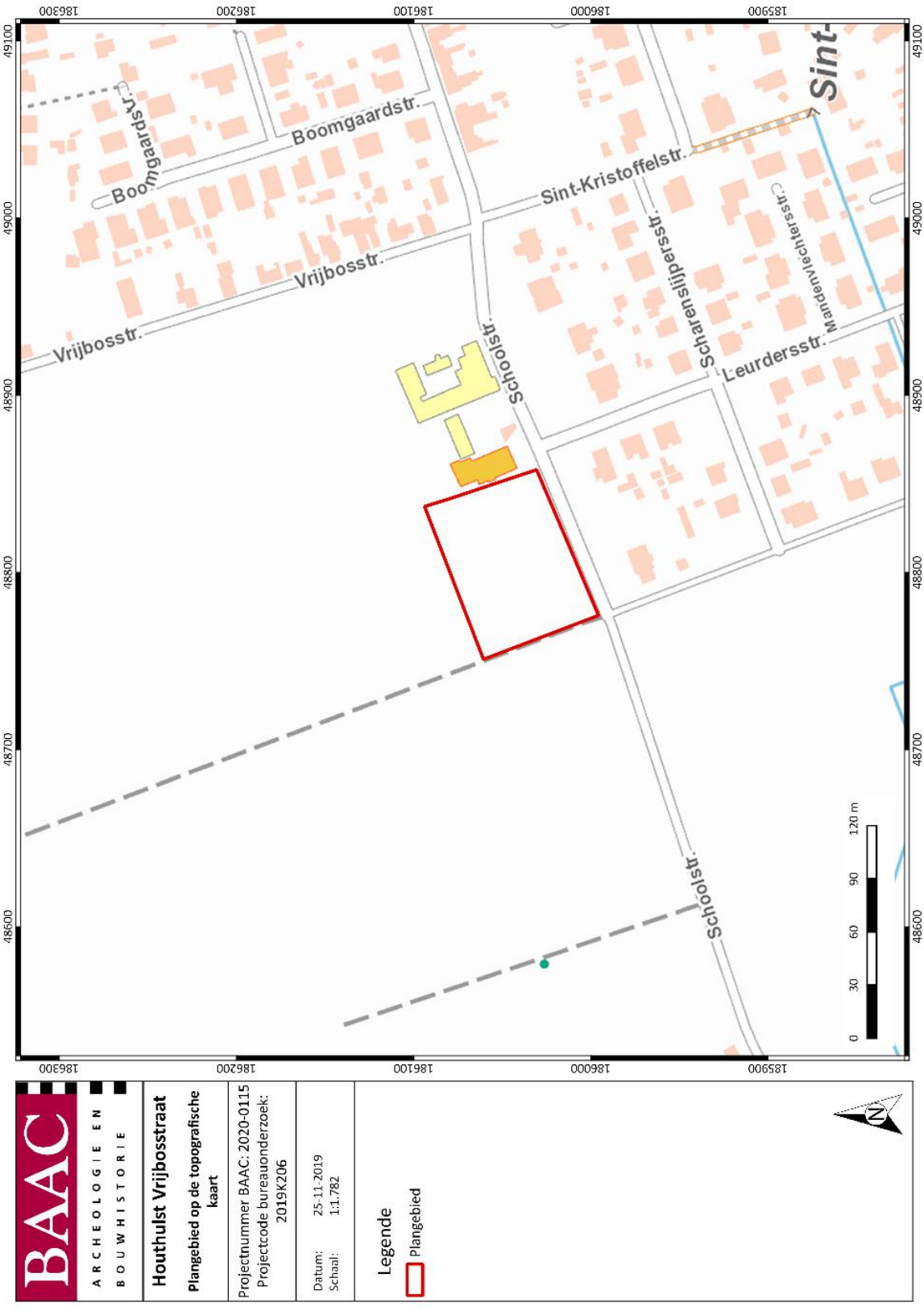
1 Beschrijvend gedeelte 1
1.1 Administratieve gegevens 1
1.2 Aanleiding 4
1.3 Onderzoekstraject 4
1.4 Afwijkingen onderzoekstraject t.o.v. de archeologienota 4
2 Proefsleuvenonderzoek 5
2.1 Werkwijze en strategie 5
2.1.1 Onderzoeksdoelstellingen 5
2.1.2 Onderzoeksvragen 5
2.1.3 Methoden en technieken 6
2.1.4 Organisatie van het vooronderzoek 7
2.1.5 Afwijkingen 8
2.1.6 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding 9
2.2 Assessment 10
2.2.1 Landschappelijke en aardkundige situering 10
2.2.2 Interpretatie referentieprofielen 10
2.2.3 Sporen en structuren 12
2.2.4 Vondsten 17
2.2.5 Stalen 18
2.3 Synthese onderzoeksresultaten 19
2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein 19
2.3.2 Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek 19
2.3.3 Verwachting archeologisch erfgoed 20
2.3.4 Syntheseplan 20
2.3.5 Onderzoeksvragen: antwoorden 22
2.4 Besluit 24
2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering 24
2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 24
2.4.3 Afbakening onderzoeksterrein 24
3 Samenvatting 25
4 Lijsten 26
4.1 Figurenlijst 26
4.2 Plannenlijst 26
4.3 Tabellenlijst 26
5 Bibliografie 27
6 Bijlagen 28
6.1 Fotolijst 28
6.2 Sporenlijst 28

6.3 Vondstenlijst..... 28
6.4 Beschrijving profielen en foto's 28
6.5 Allesporenkaart..... 28

1 Beschrijvend gedeelte

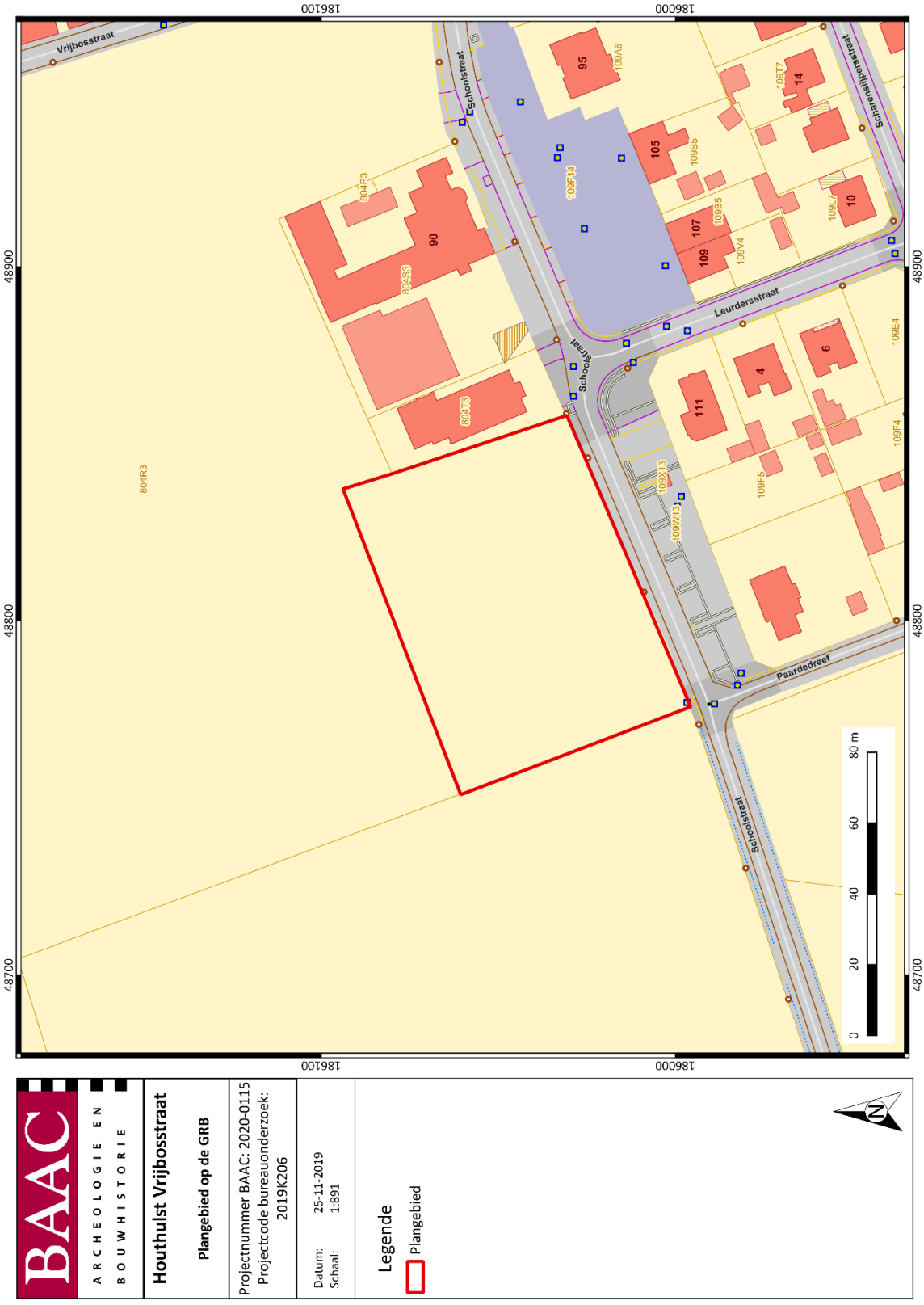
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Houthulst, Vrijbosstraat		
Ligging	Schoolstraat, Houthulst, West-Vlaanderen		
Kadaster	Houthulst, Afdeling 4, Sectie E, Perceel 0804/00R003		
Coördinaten	Noord:	x: 48837.26	y: 186093.73
	Oost:	x: 48857.98	y: 186030.64
	Zuid:	x: 48775.79	y: 185995.80
	West:	x: 48751.03	y: 186060.97
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0200		
ID bekrachtigde ANOTA	ID 13267		
Proefsleuvenonderzoek			
Projectcode	2019L274		
Veldwerkleider	Sander De Ketelaere (archeoloog)		
Erkende archeoloog	Sander De Ketelaere (Erkenningsnummer: 2017/00176)		
Betrokken actoren	Sander De Ketelaere (archeoloog) Hannah Van Hoecke (archeoloog) Olivier Van Remoorter (specialist (post)middeleeuws aardewerk)		
Betrokken derden	nvt		



Figuur 1: Plangebied op topografische kaart[1]

[1] VAN HOECKE 2019



Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)[2]

[2] VAN HOECKE 2019

1.2 Aanleiding

De voorliggende nota omvat de uitgestelde uitvoer van de maatregelen opgelegd na eerder archeologisch vooronderzoek. Dit werd gerapporteerd in de archeologienota "*Archeologienota Houthulst Vrijbosstraat"* (ID 13267)[3]. Het reeds uitgevoerde vooronderzoek omvat enkel een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek werd in december 2019 uitgevoerd door BAAC Vlaanderen. De synthese van het bureauonderzoek luidde als volgt:

"Naar aanleiding van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning voor het terrein gelegen te Houthulst Vrijbosstraat, heeft BAAC Vlaanderen een archeologienota opgesteld. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Binnen het plangebied van ca. 6.172 m² groot zullen twee appartementsblokken komen, evenals de aanleg van bovengrondse parkeerboxen, een verharding en een tuin. Deze werken zullen het potentieel archeologisch bodemarchief verstoren.

Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, stelt BAAC Vlaanderen vast dat tot op heden onvoldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke afwezigheid van een archeologische site binnen de geplande ingrepen afdoende te staven. Er is een laag tot middelhoog potentieel op resten uit het verleden. De kans op prehistorie is laag, aangezien de prehistorische mens zich meestal vestigde op een hoger gelegen deel nabij water. Verder bevat het plangebied een droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Dit wijst op een slechte bewaring van de bodem en daarom, indien aanwezig, eventuele steentijdresten. In de periode van de vroege middeleeuwen tot de nieuwe tijd was het plangebied bebost, waardoor enkel off-site fenomenen kunnen voorkomen die in verband staan met bosexploitatie. Er kunnen wel sporen verwacht worden uit de metaaltijden of Romeinse tijd, voor de aanwezigheid van het bos, en de uit Wereldoorlog I, wegens het plangebied dat gelegen is binnen het hinterland van de Duitse linies.

Verder onderzoek wordt geadviseerd over het hele plangebied, aangezien het archeologisch niveau over het volledige terrein verstoord zal worden bij toekomstige bodemingrepen. Om het archeologisch potentieel in te schatten worden proefsleuven geadviseerd. Dit alles zal uitgevoerd worden in uitgesteld traject."[4]

1.3 Onderzoekstraject

Het verder vooronderzoek opgelegd in het Programma van Maatregelen bij archeologienota ID 13267[5] omvat een proefsleuvenonderzoek. Dit onderzoek werd uitgevoerd door BAAC Vlaanderen, onder leiding van archeoloog Sander De Ketelaere.

1.4 Afwijkingen onderzoekstraject t.o.v. de archeologienota

Niet van toepassing.

[3] VAN HOECKE 2019
[4] VAN HOECKE 2019
[5] VAN HOECKE 2019

2 Proefsleuvenonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstellingen

Proefsleuvenonderzoek is erg geschikt voor het opsporen van archeologische ensembles onder de vorm van grondsporen op rurale terreinen met een grote oppervlakte. Belangrijk hierbij is dat het sleuvenonderzoek aanleiding is voor een verdere evaluatie van het terrein in een archeologienota.

Indien de kans op aanwezigheid van waardevolle archeologische ensembles vrijwel onbestaande wordt ingeschat, is het sleuvenonderzoek in regel het eindpunt van het archeologisch traject. Wanneer de kans hoog wordt ingeschat, wordt binnen de archeologienota een advies voor een vervolgtraject geformuleerd. Vaak bestaat dit uit een vlakdekkende opgraving op specifiek afgebakende zones van het onderzoeksterrein.

Tijdens dergelijk onderzoek is het van belang dat slechts een beperkt deel van het plangebied onderzocht wordt. Archeologische sporen worden tijdens een sleuvenonderzoek immers niet volledig onderzocht. Om de kans op de beschadiging van het archeologisch ensemble te beperken, wordt een dekkingsgraad van 10% - 15% vooropgesteld. Zo wordt het resultaat van het onderzoek bereikt met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Deze onderzoeksopdracht kadert binnen de doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – die tijdens het voorgaande vooronderzoek niet werd gehaald.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Bij het proefsleuvenonderzoek moeten volgens het Programma van Maatregelen van de archeologienota (ID 13267)[6] minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Sporenbestand

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

Verder archeologisch onderzoek

- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*

[6] VAN HOECKE 2019

- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?*
- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*
    - *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?*
    - *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?*
    - *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*
    - *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*

2.1.3 Methoden en technieken

Algemene bepalingen

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken in de Code Goede Praktijk.[7]

Specifieke methodologie

De specifieke methodologie werd gerapporteerd in het Programma van Maatregelen van de archeologienota "*Archeologienota Houthulst Vrijbosstraat"* (ID 13267)[8]. Deze omvatte volgende elementen:

- Aangezien het hele plangebied ten minste tot 80 cm (50 cm + 30 cm buffer) wordt verstoord, moet het hele gebied worden onderzocht via proefsleuven;
- Er wordt ca. 332 m lopende meter sleuven ingepland, goed voor ca. 598 m² onderzochte oppervlakte. Het totale terrein is ca. 6.172 m² groot. Op deze manier wordt met de sleuven 9,4 % van het terrein onderzocht;
- Aangezien er kans is op het aantreffen van munitie dient een specialist inzake explosieven mee de werken te begeleiden. De specialist dient geraadpleegd te worden voorafgaand aan de uitvoering van het geadviseerde onderzoek;

[7] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020.
[8] VAN HOECKE 2019



Figuur 3: Inplanting voorgeschreven proefsleuven op orthofoto[9]

2.1.4 Organisatie van het vooronderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd op 9 januari 2019 onder leiding van erkende archeoloog Sander De Ketelaere. Hij werd hierbij bijgestaan door archeoloog Hannah Van Hoecke. Bom-be was aanwezig als OCE-deskundige voor het detecteren van munitie en de situatie tijdelijk veilig te stellen indien er effectief munitie zou worden aangetroffen.

Er werden vijf proefsleuven aangelegd en drie kijkvenster voor een totale oppervlakte van 854 m². Het totale plangebied omvat ca. 6.172 m², waardoor 13,8 % onderzocht werd.

De sleuven werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 21 ton met een gladde graafbak van 1.80 m. Van alle sleuven werden overzichtsfoto's gemaakt. De sleuven en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS-omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

[9] VAN HOECKE 2019



Figuur 4: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek



Figuur 5: Foto's methodiek

2.1.5 Afwijkingen

Afwijkingen t.a.v. de CGP

Het onderzoek werd uitgevoerd volledig conform de Code van Goede Praktijk.

Afwijkingen t.a.v. de specifieke methodologie

Het onderzoek werd uitgevoerd zoals voorgesteld in de specifieke methodologie.



Plan 1: Aangelegde proefsleuven en kijkvensters (1:1; digitaal; 09012019)[10]

2.1.6 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Er werd geen beroep gedaan op externe specialisten.

[10] AGIV 2020

2.2 Assessment

2.2.1 Landschappelijke en aardkundige situering

Voor een uitgebreide landschappelijke en aardkundige situering wordt verwezen naar het Programma van Maatregelen van de archeologienota Houthulst Vrijbosstraat (ID *13267).*[11]

In conclusie:

"De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 1 en Figuur 2, aan de Schoolstraat in Houthulst. De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 8 en 28 m + TAW. Het projectgebied bevindt zich in het IJzerbekken, een locatie die redelijk waterverzadigd is en was in het verleden.

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in het interfluvium van de kustvlakte en de Leievallei, in het zuidelijke deel van het zogenaamde cuestalandschap van Centraal West Vlaanderen, een landschap net ten westen van het Leiedal, dat gekenmerkt wordt door een opeenvolging van brede westnoordwest-oostzuidoostelijk georiënteerde cuestaruggen.[12] *Op de locatie van het plangebied stond tot minstens sinds een eeuw geleden het Vrijbos of het Bos van Houthulst, het bos was toen nog meer dan duizend hectare groot en in de vroege middeleeuwen was het nog vier keer groter en strekte het zich uit tussen Ieper, Diksmuide, Wijnendale en Roeselare. Na de eerste wereldoorlog werd het bos nagenoeg volledig verwoest.*

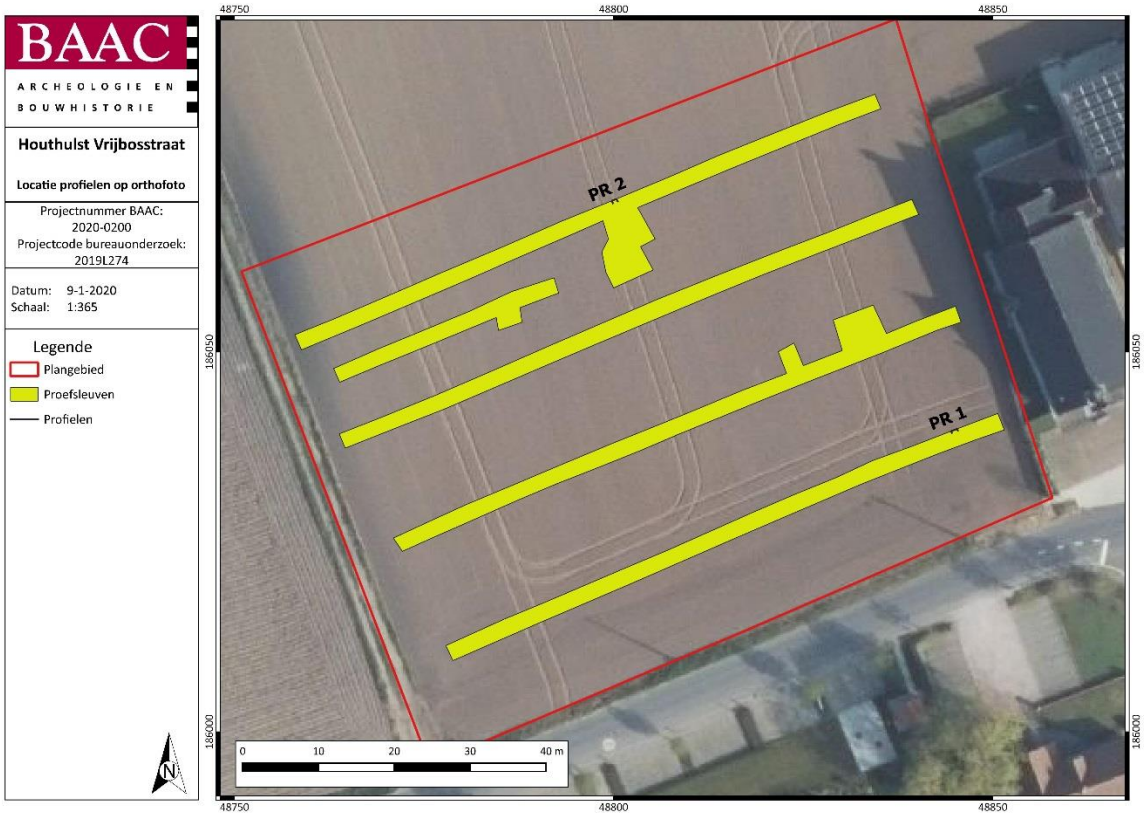
De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van het lid van Kortemark, deel van de Formatie van Tielt. Het lid van Kortemark bestaat uit grijze tot groengrijze klei tot silt en dunne banken zand en silt. De quartairgeologische kaart (1/50.000) geeft het Lid van Pittem, Lid van Egem en Lid van Kortemark aan. De quartairgeologische kaart (1/200.000) geeft aan dat de quartaire ondergrond ter hoogte van het plangebied getypeerd wordt als type 1. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het weichseliaan (laat-pleistoceen) tot mogelijk nog vroeg-holoceen (code ELPw).

Landschappelijk gezien is Houthulst gelegen in de zandleem- en leemstreek. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als OB en SdH. Bebouwde grond (OB) impliceert dat de natuurlijke bodem sterk antropogeen verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. SdH betreft een matig natte lemig zandgronden met verbrokkelde humus en/of ijzer B-horizont.

2.2.2 Interpretatie referentieprofielen

Er werden twee profielen aangelegd in functie van de bepaling van het archeologisch niveau en om de bodemopbouw na te gaan, dit waren profiel 1 in WP 1 (Figuur 6) en profiel 2 in WP 4 (Figuur 7). Ze werden handmatig schoongemaakt, gefotografeerd en beschreven zoals een standaardprofiel. Uit deze profielen kwam telkens hetzelfde AC-patroon. De A-horizont was ongeveer 50 tot 60 cm dik en had een homogene, donkergrijze kleur. In de C-horizont werden roestverschijnselen waargenomen. Tevens is de C-horizont gevlekt en roestig. De locatie van de profielen staat in Plan 2.

[11] VAN HOECKE 2019
[12] DE MOOR & MOSTAERT 1993



Plan 2: Overzichtskaart van de profielregistraties (1:1; digitaal; 09012020)[13]



Figuur 6: Profiel 1 in WP 1

[13] AGIV 2020



Figuur 7: Profiel 2 in WP 4

2.2.3 Sporen en structuren

Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

Er werden geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein.

Stratigrafie van de site

Het bodemarchief omvatte één archeologisch relevant niveau, onmiddellijk onder de bouwvoor. Dit niveau bevond zich tussen 14,1 m TAW en 14,9 m TAW (ca 14,4 – 15,2 m –mv).

Weergave onderzoek: kaarten[14]



Plan 3: Algemeen sporenplan van het onderzoek (1:1; digitaal; 09012020)[15]

[14] Plannen op meer gedetailleerde schaal opgenomen in de bijlagen.
[15] AGIV 2020



Plan 4: Weergave van de vlakhoogtes (1:1; digitaal; 09012020)[16]



Plan 5: Weergave van de maaiveldhoogtes (1:1; digitaal; 09012020)[17]

[16] AGIV 2020
[17] AGIV 2020

Harrismatrix van complexe stratigrafie en complexe spoorcombinaties

Niet van toepassing.

Beschrijving sporenbestand

Er werden 14 sporen aangetroffen: zes greppelsegmenten (S1002, S1003, S2001, S2004, S3001, S4001, S4003), vier recente sporen (S2002, S4002, S5001, S5002) en drie natuurlijke sporen (S1001, S2003, S2005). Op basis van het vorm en aflijning werden S4002, S5001 en S5002 geclassificeerd als recent en S2003 als natuurlijk, op basis van de aflijning van de coupes werd S2002 beschouwd als recent en S1001 en S2005 als natuurlijk. De allesporenkaart is te vinden in Plan 3. De greppelsegmenten S1002, S2001, S3001 en S4001 staan met grote waarschijnlijkheid in verband met elkaar, hetzelfde geldt voor S1003 en S2004. Hieronder worden deze besproken.

S1002, S2001, S3001 en S4001

Deze greppel werd aangetroffen in vier werkputten, is lineair en heeft een noordwest-zuidoost-oriëntatie. De greppel was goed afgelijnd en heeft overal ijzerinclusies. In S1002 en S4001 werden ook mangaaninclusies waargenomen. De kleur is lichtgrijs (S1002) tot donkergrijs (S3001, S4001), donkergrijs-bruin (S2001). De mate van homogeniteit is in elk greppelsegment redelijk homogeen en de mate van bioturbatie matig, behalve in S1002 was deze veel. Op basis van kleur en aflijning worden deze greppelsegmenten gedateerd in meer (sub)recente periodes. Spoorfoto's zijn te zien in Figuur 8.

S1003 en S2004

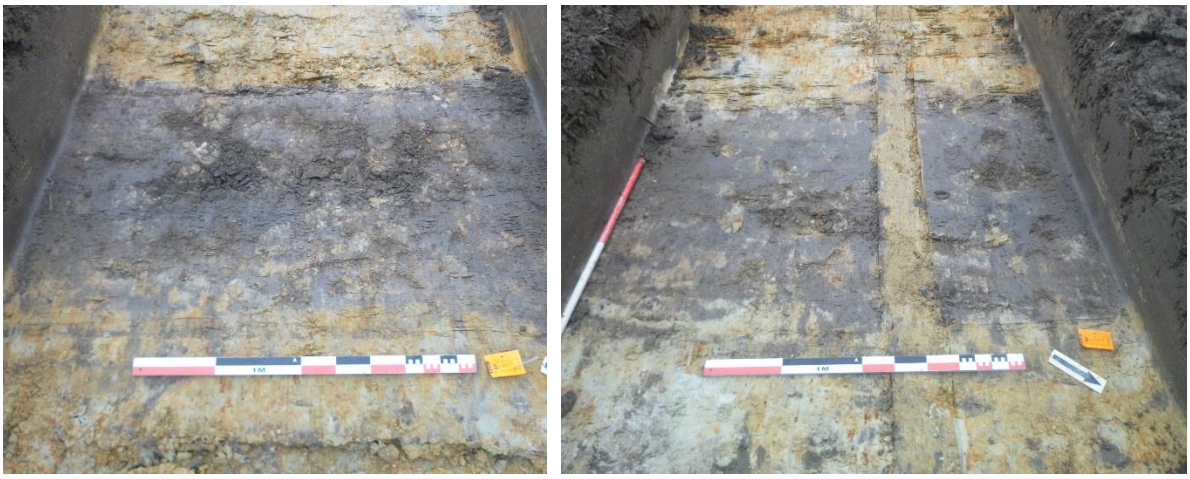
Deze greppel (Figuur 9) loopt lineair en parallel aan de greppelsegmenten zoals hierboven beschreven (S1002, S2001, S3001, S4001). De kleur is lichtgrijs (S2004) tot lichtgrijs-donkergrijs (S1003). S1003 bevat mangaan-, en ijzerconcreties, S2004 enkel ijzerinclusies. De greppel is heterogeen en deze is matig gebioturbeerd. Deze greppelsegmenten worden tevens ook gedateerd in meer (sub)recente periodes op basis van vorm en aflijning.

S4003

S4003 (Figuur 10) is een greppel met een noordoost-zuidwest-oriëntatie. De kleur is donkerbruin-donkergrijs en de greppel bevat houtskool-, ijzer-, en mangaaninclusies. De opvulling is redelijk homogeen en matig gebioturbeerd.







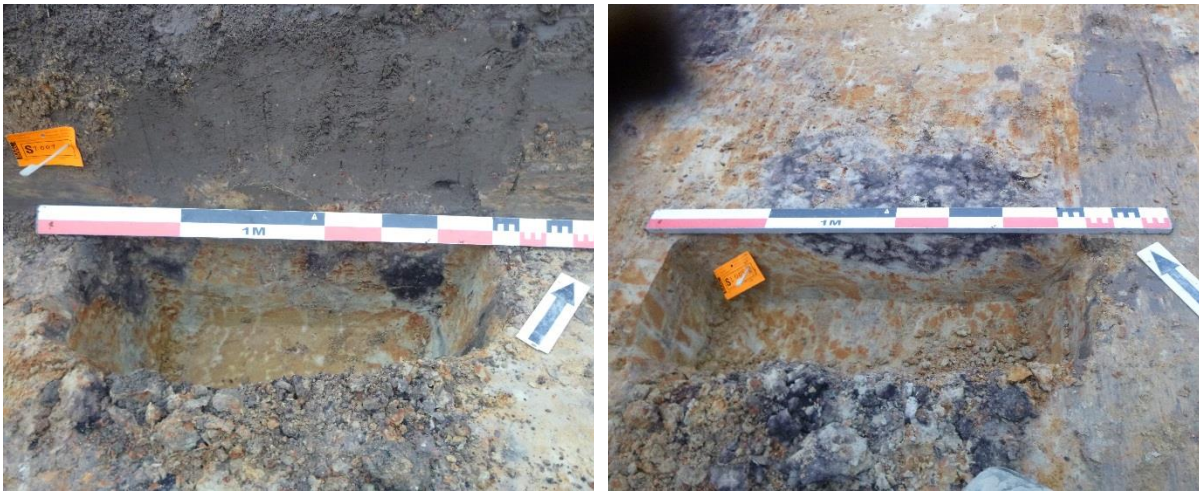
Figuur 8: S1002 (boven, links), S2001 (boven, rechts), S3001 (onder, links) en S4001 (onder, rechts)



Figuur 9: S1003 (links) en S2004 (rechts)



Figuur 10: S4003



Figuur 11: Coupes van natuurlijke sporen (S1001 links, S2005 rechts)



Figuur 12: Coupe van recent spoor S2002

2.2.4 Vondsten

Administratieve gegevens

Tabel 1: Vondsten

VONDSTCATEGORIE	AANTAL
AW	1 (VN 1)

Methode en technieken

Per spoornummer zijn alle vondsten bekeken en ingevoerd in de vondstdeterminatietabel. Zo werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de vondsten genoteerd werden. Er is ook getracht om de vondsten van een preliminaire datering te voorzien.

Volgende binnen BAAC Vlaanderen aanwezige materiaalspecialisten werden geraadpleegd (zie Tabel 2).

Tabel 2: Geraadpleegde specialisten

VONDSTCATEGORIE	SPECIALIST
(POST)MIDDELEEUWS AARDEWERK	O. VAN REMOORTER

Aardewerk

Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar de assessmenttabel in bijlage, waarin alle data per vondstnummer is verzameld. Uit deze inventaris blijkt dat tijdens het proefsleuvenonderzoek één aardewerkfragment (VN1) is aangetroffen. Deze vondst werd bij het aanleg van het vlak aangetroffen.

Interpretatie

VN 1 betreft een randfragment van een bord in industrieel wit aardewerk. Dit aardewerk wordt gedateerd vanaf de 19de eeuw tot nu.

Conservatie en behandeling

De ingezamelde vondst heeft geen conservatie of behandeling nodig.

Potentieel op kenniswinst

De ingezamelde vondsten hebben in de eerste plaats een waarde als chronologische marker voor de antropogene sporen. De verdere archeologische en cultuurhistorische waarde van de vondsten wordt bijzonder laag ingeschat.

2.2.5 Stalen

Er werden geen boorstalen genomen voor verdere analyse ten behoeve van absolute dateringen (14C, OSL), micromorfogisch onderzoek, textuuranalyse of palynologisch onderzoek. Het aanwenden van deze technieken valt niet binnen de doelstelling van dit vooronderzoek.

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

De enige sporen die werden aangetroffen waren ondateerbare greppels of recente en natuurlijke sporen. Het enige spoor dat gedateerd kon worden op basis van vondstmateriaal, is de kuil S5001. Dit spoor werd gedateerd op basis van het industrieel wit aardewerk (VN 1) vanaf de 19de eeuw tot nu. De greppels lijken op basis van kleur en bewaringstoestand niet ouder te zijn dan (sub)recente periodes.

De profielen aangelegd tijdens het proefsleuvenonderzoek hebben aangetoond dat het plangebied een dikke A-horizont bevat die meteen op de moederbodem ligt. Dit wijst op verploeging, zodat het plangebied afgetopt is en de bovenste lagen van de bodem gedeeltelijk recent verstoord zijn. Indien een archeologische site aanwezig was binnen de grenzen van het plangebied kunnen de verstoringen door landbouwactiviteiten aan de basis liggen van het ontbreken van (oude) sporen.

2.3.2 Confrontatie met resultaten eerder vooronderzoek

Aardkundige bevindingen

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als OB en SdH. SdH betreft een matig natte lemig zandgronden met verbrokkelde humus en/of ijzer B-horizont. In de profielen werd een AC-profiel aangetroffen. Dde B-horizont is dus helemaal verbrokkeld, opgenomen in de A-horizont en niet meer aanwezig.

Historische en cartografische informatie

Op de locatie van het plangebied stond vanaf de vroege middeleeuwen tot minstens sinds een eeuw geleden het Vrijbos of het Bos van Houthulst. Na de eerste wereldoorlog werd het bos nagenoeg volledig verwoest. Op de historische kaarten ligt het plangebied aan de rand van het bos vanaf de Ferrariskaart (1771-1778) tot de Poppkaart (1842-1879). Er werden in het plangebied veel natuurlijke sporen aangetroffen (zoals S1001), die waarschijnlijk in verband staan met het bos dat op de locatie van het plangebied lang aanwezig was. Op de loopgravenkaarten uit oktober 1917, december 1917 en september 1918 is een smalspoor aanwezig in het plangebied of in de buurt ervan. Het plangebied lag binnen het hinterland van de Duitse linies. Er werden tijdens het proefsleuvenonderzoek geen sporen uit de wereldoorlog (zoals munitie) aangetroffen.



Figuur 13: Natuurlijk spoor S1001

2.3.3 Verwachting archeologisch erfgoed

De verwachting van het archeologisch erfgoed in het plangebied is laag. Het terrein is grotendeels afgetopt in recente periodes door landbouwactiviteiten, op te merken uit de recente sporen en het AC-profiel. De enige archeologische sporen waren zes greppelfragmenten, die gedateerd worden op basis van kleur en aflijning in meer (sub)recente periodes. Er werden geen antropogene sporen uit het oudere verleden aangetroffen.

De kans op aantreffen van archeologisch erfgoed was enkel middelhoog voor de metaaltijden en de Romeinse tijd en hoog voor de wereldoorlogen aangezien het plangebied gelegen is in het directe hinterland van de Duitse frontlinie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Tijdens de middeleeuwen en nieuwe tijd was het plangebied bebost, waardoor er enkel sporen verwacht werden die in gebruik stonden met het gebruik van het bos of bosexploitatie, zoals bijvoorbeeld houtskoolmeilers. De verwachting van het archeologisch erfgoed wordt voor alle periodes naar laag gebracht na dit proefsleuvenonderzoek.

2.3.4 Syntheseplan

De synthesekaart betreft de aangetroffen sporen, geprojecteerd op de geplande werken en de orthofoto.



Plan 6: Synthesekaart (1:1; digitaal; 10012020)[18]

[18] Anon 2018

2.3.5 Onderzoeksvragen: antwoorden

Sporenbestand

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*

Er werden 14 sporen aangetroffen: zes greppelsegmenten (S1002, S1003, S2001, S2004, S3001, S4001, S4003), vier recente (S2002, S4002, S5001, S5002) en drie natuurlijke sporen (S1001, S2003, S2005). De greppelsegmenten S1002, S2001, S3001 en S4001 staan met grote waarschijnlijkheid in verband met elkaar, hetzelfde geldt voor S1003 en S2004. Beide greppels zijn lineair, hebben noordwest-zuidoost-oriëntatie, hebben een lichtgrijze tot donkergrijze kleur met ijzer-, en mangaanconcreties en zijn matig gebioturbeerd. S4003 is een greppelfragment met een noordoost-zuidwest-oriëntatie. De kleur is donkerbruin-donkergrijs en de greppel bevat houtskool-, ijzer-, en mangaaninclusies.

- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

Er werden 14 sporen aangetroffen, waarvan zes (sub)recente, vier recente en drie natuurlijke sporen.

- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

Deze sporen zijn allemaal goed bewaard en duidelijk afgelijnd.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

De antropogene en niet-recente sporen betreffen zes greppelsegmenten. Greppelsegmenten S1002, S2001, S3001 en S4001 lijken samen te horen, net als S1003 en S2004. S4003 staat op zichzelf.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De zes greppelsegmenten lijken op basis van vorm, kleur en aflijning uit dezelfde periode te stammen en te dateren vanaf meer subrecente periodes.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*

De enige archeologische sporen zijn van (sub)recente aard. Het zijn greppels die in verband staan met perceelsafbakening. Aangezien er enkel greppels zijn aangetroffen kan niet gesproken worden over een archeologische vindplaats. Hierdoor zijn volgende onderzoeksvragen niet van toepassing:

  - *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
  - *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
  - *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
  - *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?*
  - *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*
    - *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?*

- *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?*
- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*
- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Het ontbreken van enige waardevolle archeologische vindplaats of ensemble, houdt in dat de potentiële kennisvermeerdering van verder archeologisch onderzoek op het terrein quasi onbestaande is. De enige aangetroffen sporen zijn greppels en staan in verband met perceelsgrenzen uit (sub)recente periode.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat het terrein afgetopt is in het verleden door landbouwactiviteiten. Hierdoor zijn sporen uit het verleden mogelijk vernietigd of waren deze niet aanwezig, aangezien er geen relevante en duidelijk oude archeologische sporen werden aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Gezien het ontbreken van een waardevolle archeologische site binnen het plangebied, zijn hier geen maatregelen voor verder archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek[19] is er voldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon voldoende bepaald worden. Verder vooronderzoek is niet aangewezen.

2.4.3 Afbakening onderzoeksterrein

Er wordt geen verder onderzoek aangeraden.

[19] ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3

3 Samenvatting

Voorliggende Nota omvat de rapportage van het vooronderzoek geadviseerd in het Programma van Maatregelen van de archeologienota “Archeologienota Houthulst Vrijbosstraat” (ID 13267).[20] Deze archeologienota werd opgesteld in het kader van een stedenbouwkundige vergunning voor het terrein gelegen te Houthulst Vrijbosstraat. Binnen het plangebied zullen twee appartementsblokken komen, evenals de aanleg van bovengrondse parkeerboxen, een verharding en een tuin. Het uitgestelde vooronderzoek omvatte een proefsleuvenonderzoek.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 14 sporen aangetroffen: zes greppelsegmenten, vier recente en drie natuurlijke sporen. Het enige spoor dat gedateerd kon worden op basis van vondstmateriaal is kuil S5001, dat gedateerd werd op basis van het industrieel wit aardewerk (VN 1) vanaf de 19de eeuw tot nu. De greppels lijken op basis van kleur en bewaringstoestand niet ouder te zijn dan (sub)recente periodes. De profielen aangelegd tijdens het proefsleuvenonderzoek hebben aangetoond dat het plangebied een dikke A-horizont bevat die meteen op de moederbodem ligt. Dit wijst op verploeging, zodat het plangebied afgetopt is en de bovenste lagen gedeeltelijk recent verstoord zijn. Indien een archeologische site aanwezig was binnen de grenzen van het plangebied kunnen de verstoringen door landbouwactiviteiten aan de basis liggen van het ontbreken van (oude) sporen, maar dit is niet noodzakelijk zo. Er kon ook gewoon geen site aanwezig zijn binnen het plangebied.

Het ontbreken van enige waardevolle archeologische vindplaats of ensemble, houdt in dat de potentiële kennisvermeerdering van verder archeologisch onderzoek op het terrein quasi onbestaande is. Hierdoor wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd door BAAC Vlaanderen.

[20] VAN HOECKE 2019

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart 2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) 3
Figuur 3: Inplanting voorgeschreven proefsleuven op orthofoto 7
Figuur 4: Foto's van het terrein tijdens het onderzoek 8
Figuur 5: Foto's methodiek 8
Figuur 6: Profiel 1 in WP 1 11
Figuur 7: Profiel 2 in WP 4 12
Figuur 8: S1002 (boven, links), S2001 (boven, rechts), S3001 (onder, links) en S4001 (onder, rechts) 16
Figuur 9: S1003 (links) en S2004 (rechts) 16
Figuur 10: S4003 16
Figuur 11: Coupes van natuurlijke sporen (S1001 links, S2005 rechts) 17
Figuur 12: Coupe van recent spoor S2002 17
Figuur 13: Natuurlijk spoor S1001 19

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Aangelegde proefsleuven en kijkvensters (1:1; digitaal; 09012019) 9
Plan 2: Overzichtskaart van de profielregistraties (1:1; digitaal; 09012020) 11
Plan 3: Algemeen sporenplan van het onderzoek (1:1; digitaal; 09012020) 13
Plan 4: Weergave van de vlakhoogtes (1:1; digitaal; 09012020) 14
Plan 5: Weergave van de maaiveldhoogtes (1:1; digitaal; 09012020) 14
Plan 6: Synthesekaart (1:1; digitaal; 10012020) 21

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Vondsten 17
Tabel 2: Geraadpleegde specialisten 18

5 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.

AGIV, 2020. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2013-2015, Vlaanderen.

Anon, 2018. *Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen.*,

VAN HOECKE, H., 2019. *Archeologienota Houthulst, Vrijbosstraat*, Gent (Gentbrugge).

DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.

ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.

6 Bijlagen

6.1 Fotolijst

6.2 Sporenlijst

6.3 Vondstenlijst

6.4 Beschrijving profielen en foto's

6.5 Allesporenkaart